

TARIM İŞLETMELERİNDE ÇALIŞAN MEVSİMLİK İŞÇİLERE YÖNELİK TUTUM VE DAVRANIŞLARIN ANALİZİ

Halil Özcan ÖZDEMİR¹

Ufuk KARADAVUT²

ÖZ

Belirsizliğin olduğu ve riskin arttığı durumlarda işletme sahipleri için karar almak çok daha zorlaşabilmektedir. Bunun bilincinde olan işletme sahiplerinin işletmelerini önceden belirledikleri amaçlar doğrultusunda yönetebilmeleri için belli bilgilere sahip olmaları gerekmektedir. Bu çalışma da tarım işletmesi sahiplerinin işletmelerinde çalışan mevsimlik işçilere yönelik tutum ve davranışlarının analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Kırşehir ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren 199 tarım işletmesi sahipleri araştırma örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında işletme sahiplerine daha önceden geliştirilmiş ölçek soruları yöneltilmiştir. Elde edilen sonuçların değerlendirilmesinde Ki kare bağımsızlık analizi kullanılmıştır. Analizler ile güvenilirlik katsayılarını belirlemek için SPSS 21 paket programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda tarım işletmesi sahiplerinin mevsimlik işçiler konusunda genel olarak mesafeli durdukları anlaşılmaktadır. Mesafeli durma nedeni ise genel olarak güven sorunu olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tutum, mevsimlik tarım işçileri, tarım işletmeleri.

Jel Kodları:

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, hoozdemir@ahievran.edu.tr

² Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, ufukkaradavut@gmail.com

**FOR SEASONAL WORKERS WORKING IN AGRICULTURAL ENTERPRISES
ANALYSIS OF ATTITUDES AND BEHAVIORS**

ABSTRACT

In situations where uncertainty exists and risk increases, it may be more difficult for business owners to make decisions. Business owners who are aware of this, need to have certain knowledge in order to manage their business for the purposes they have previously determined. In this study, it is aimed to analyse the attitude and behaviours of agricultural business owners towards seasonal workers working in their enterprises. In this context, the owners of 199 agricultural enterprises operating in Kırşehir province and its districts constitute the research sample. Within the scope of the research, previously developed scale questions were asked to business owners.

Chi square independence analysis was used to evaluate the results. SPSS 21 package program was used to determine the reliability coefficients and analyses. As a result of the research, it was understood that the owners of agricultural enterprises generally stay distant about seasonal workers. The reason for their being distant towards seasonal workers was determined as trust problem in general.

Keywords: Attitude, seasonal agricultural workers, agricultural enterprises.

JEL Codes:

GİRİŞ

Ne tür işletme olursa olsun, işletme sahipleri sahip oldukları kaynakları en iyi şekilde değerlendirerek mümkün olan en iyi faydayı sağlamak isterler. Bu durum işletmenin geleceğini garanti altına almanın yanında sürdürülebilir işletme yönetimi açısından da önem arz etmektedir. Bu amaç doğrultusunda işletme sahipleri işletmelerinin gelecekteki başarılarını artırabilmek için kısa ve uzun dönemli kararlar almaya çalışırlar. Aldıkları kararları uygulama düzeyi aynı zamanda onların başarı düzeyinin de göstergesi olur. Ancak özellikle belirsizliğin hakim olduğu ve riskin arttığı durumlarda karar almak çok daha zorlaşabilmektedir. Bunun bilincinde olan işletme sahiplerinin, işletmelerinin amacına yönelik olarak her konuda ayrıntıyı bilmeleri ve bunları yönetebilme yeteneğine sahip olmaları gerekir. Bunlar içinde de en önemli yerde personel yönetimi ya da işçi yönetimi gelmektedir. Özellikle tarım işletmeleri teknolojik girdilerin çeşitlenmesi ve artışıyla birlikte karmaşıklığı artmaya başlamıştır. Karmaşıklık artışı aynı zamanda anlaşılmayı da zorlaştırıcı etki yapmaya başlamıştır (Bozoğlu vd., 2001). Tarım işletmelerinde çalışanların tutum ve davranışları, gelecekte kendilerini nerede ve nasıl konumlandıkları, risk durumunda nasıl kararlar alabilecekleri ve yönetimsel olarak nerede oldukları gibi özelliklerin bilinmesi başarılı tarımsal üretim açısından gereklidir (Şimşek, 2012). Tarımsal alanda çalışan işçilerin genel özellikleri birbirlerine yakındır. Bu yakınlık aslında bir avantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Beklentiler ve sorunlar benzer olduğunda çözüm daha kolay ve kalıcı olabilmektedir. Ancak Gillmor (1986) tarımsal alanda çalışanların amaçları aynı olsa bile önem sırasının farklı olduğunu belirtmiştir. Aslında bu doğru bir tespit olabilir. Ancak ülkemiz şartlarında öncelik konusunda da benzerliklerin olduğu bilinmektedir.

Şimşek (2012)'e göre mevsimlik tarım işçileri; yaşam koşullarının ve barınma koşulları uygun olmayan, yetersiz, dengesiz beslenen, kaza ve yaralanmalara maruz kalan, üreme sağlığı sorunları yaşayan, aşırı sıcak ve soğuk hava koşullarına maruz kalan, çalışma yaşamının en kötü şartlarına maruz kalan ve sosyal dışlanmanın bütün boyutlarını taşıyan grup olarak tanımlanmaktadır.

Literatürde yapılmış çalışmalar incelendiğinde; çalışılan iş yerindeki örgüt ikliminin daha insancıl hale getirilmesi ile çalışan memnuniyetini artıracığı için genellikle tek yönlü araştırmaların çokluğu dikkat çekmektedir (Küçükusta, 2007; Tınar ve Ulusoy, 2017; Özdemir vd., 2018). Bu durumun sadece kurumsal örgütler için değil tarım işletmeleri için de uygulanabilir olması önem arz etmektedir. Gasson (1973) yaptığı çalışmada tarım alanında çalışanların beklentilerini gruplandırmıştır. İlk sıraya ise ekonomik faydayı koymuştur. Bu genel bir kabuldür ve dünyanın neresine gidilirse gidilsin benzer sonuç alınacaktır. Çünkü gelirin artması ile yaşam kalitesi artacağından eğitim, sağlık ve diğer ihtiyaçların karşılanma oranı yükselecektir (Bingswanger, 1980). Elbette bunlar çalışanların iş tatmini için gösterdikleri tutum ve davranışlar ile gözlenebilmektedir. İş tatmini yüksek olduğunda tarımsal alanda çalışanların tutum ve davranışlarında olumlu yönde değişim olurken, iş tatmin derecesi azaldıkça

tutum ve davranışlarda ise olumsuzluk artmaktadır (Robinson, 1983). Türkiye’de mevsimlik tarım işçisi sayısına yönelik kesin bir rakam bulunmamasına rağmen toplam tarımdaki işgücünün yarısı kadar mevsimlik tarım işçisi olduğuna dair veriler bulunmaktadır (Şimşek, 2012; Şimşek ve Kırmızıtoprak, 2013).

Tutum, bireylerin bir olay, olgu vs. ile ilgili olabilecek düşünce, duygu ve davranışlarının yönünü anlatmaktadır. Bir diğer ifade ile tutum bireyin söz konusu tutum objesi ile ilgili eğilimini anlatır (Uysal, 1996). Bu çalışma ile Kırşehir ilinde faaliyet gösteren tarım işletmeleri sahiplerinin mevsimlik tarım işçileri hakkındaki tutum ve davranışlarının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Tarım işletmelerindeki mevsimlik işgörenlerin tutum ve davranışlarının incelenmesi üretimdeki işgücü verimliliğini artıracak önemli faktörler arasındadır. Mevsimlik tarım işçilerine yönelik tutum ve davranışların sosyolojik boyutların da bulunması ve literatürdeki bu konuda yapılmış çalışmaların azlığı gibi konular bu çalışmanın yapılmasının temel nedenidir. Tarım işletmelerindeki çalışan mevsimlik işçilere yönelik tutum ve davranış analizi neticesinde elde edilecek verilerin gerek tarım üreticilerine gerekse de literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Materyal ve Metot:

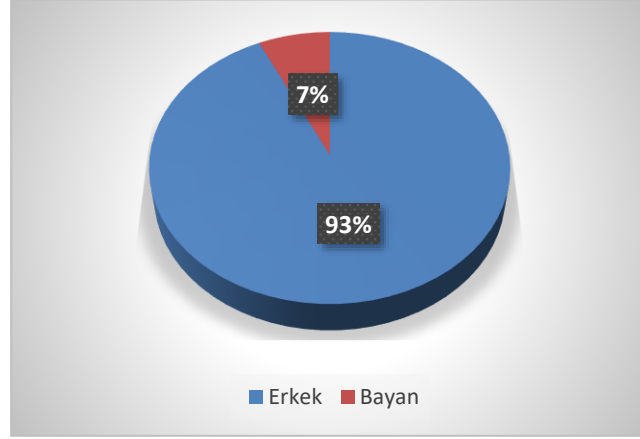
Çalışmada materyal olarak Kırşehir ili genelinde faaliyet gösteren sadece bitkisel, sadece hayvansal üretim yapan işletmelerle birlikte bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yapan işletmeler değerlendirmeye alınmıştır. ÇKS kayıtlarına göre Kırşehir’de 20364 tarım işletmesi bulunmaktadır. Ancak bunlardan 6543 adedi işçi çalıştırmakta ve geri kalanı ise aile işletmesi özelliği taşımaktadır. Aile işletmesi özelliği taşıyan işletmeler değerlendirmeye alınmamıştır. Yapılan örneklemede 199 işletme ile görüşülmesinin yeterli olacağı tespit edilmiştir (Yemane, 1967). Tarım işletmelerinde çalışanların bir kısmı geçici işçi sınıfındayken, bir kısmı ise daimî işçi sınıfında yer almaktadır. Bu işletmelerde çalışanların tutum ve davranışlarını belirleyebilmek için “Toprak Sahiplerinin Mevsimlik Tarım İşçilerine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek için araştırmacılar açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapmışlar; açımlayıcı faktör analizi sonucunda ‘olumsuz tutum’, ‘duygusal öge’ ve ‘olumlu tutum’ olarak üç faktör belirlenmiştir (Orhan ve Kan, 2018).

Ölçek temel olarak Likert tipi ölçeklemeyi esas almıştır. Bun göre de “hiç katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “kısmen katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” şeklinde derecelendirme yapmaktadır. Yapılan çalışmada yapılan ölçeklendirmenin güvenilirliğinin belirlenmesi için Cronbach Alfa katsayısı kullanılmıştır. Elde edilen sonuçların değerlendirilmesinde Ki kare bağımsızlık analizi kullanılmıştır. Analizler ile güvenilirlik katsayılarını belirlemek için SPSS 21 paket programı kullanılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

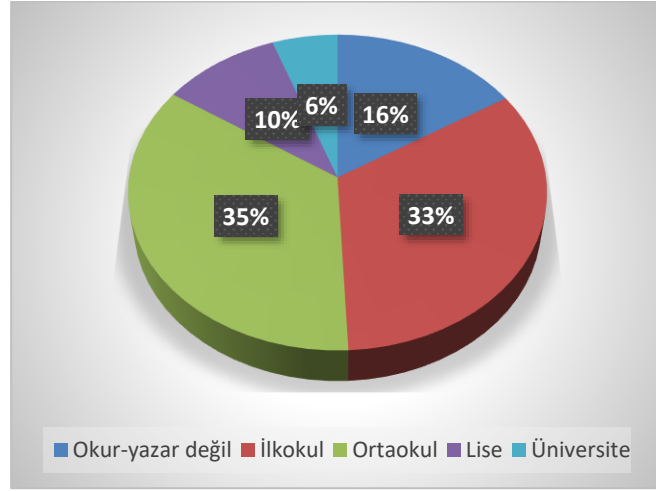
Yapılan çalışmada tarımsal alanda çalışanların cinsiyete göre dağılımı Şekil 1’de gösterilmektedir. Çalışanların ağırlıklı olarak erkek işçilerden oluştuğu görülmektedir. Ki kare analizi

sonucunda Ki kare değeri 254.67 olarak bulunuş ve bunun 0.01'e göre önemli olduğu belirlenmiştir. Çalışma yapılan işletmelerin özellikle hayvansal üretim yapıyor olmaları bunda etkili olduğu düşünülmektedir. Kırşehir ili hayvancılık işletmesi bakımından oldukça büyük bir potansiyele sahiptir. Kırşehir genelinde kadınların daha çok bitkisel üretimde aktif oldukları bilinmektedir. Ayrıca kadınların görüşme konusunda biraz daha kapalı olmaları nedeniyle sayının düşük olduğu tahmin edilmektedir.

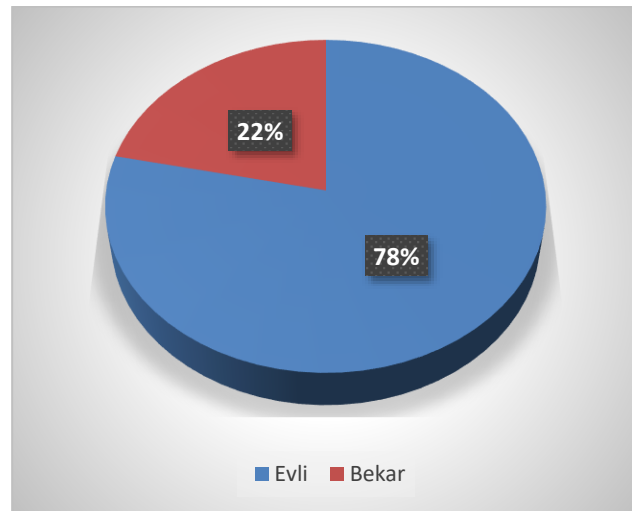
Şekil 1. Çalışanların cinsiyete göre dağılımı

Çalışanların genel olarak ilkokul ve ortaokul mezunlarında oluştuğu görülmektedir (Şekil 2). Çalışanların %35'i ilkokul mezunu durumundadır. Bu grubu %33 oranı ile Ortaokul mezunları izlemiştir. En düşük grup ise %6 ile üniversite mezunları olmuştur. Okuryazar dahi olmayan grup ise %36 olarak tespit edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda ki kare değerinin 36.91 olduğu ve bunun 0.01'e göre önemli olduğu belirlenmiştir. Buna göre tarım işletmelerinde çalışanların arasında üniversite mezunlarının çok az olması, üniversite mezunları arasında ise konu ile ilgili eğitim almış olanların çok az olması verimliliğin azalmasına etkili olmaktadır.

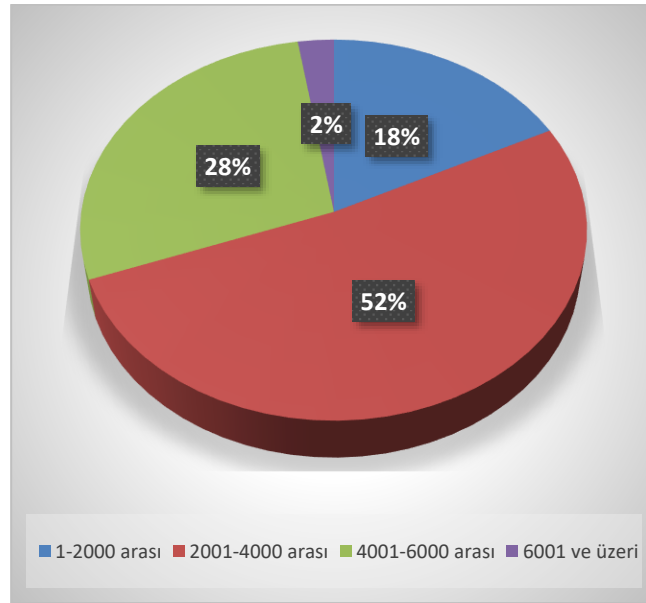
Şekil 2. Çalışanların eğitim durumlarına göre dağılımı

Çalışanların önemli kısmını evliler oluşturmaktadır (Şekil 3). Analiz sonucunda evli olanların oranı %78 olarak tespit edilirken, %22'si ise bekar olarak gözlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda ki kare değeri 67.13 olarak belirlenmiştir. Bu değerin 0.01'e göre önemli olduğu tespit edilmiştir. Tarım işletmelerinde çalışanların genel olarak evli olması aynı zamanda geçimlerini bu sayede sağladıklarını ve buna göre büyük önem verdikleri anlaşılmaktadır. İşi sahiplenme açısından evli olmak ve ev geçindirmek etkili bir rol olduğundan tutum ve davranışlarda da aynı etkiyi görebilmekteyiz.

Şekil 3. Çalışanların medeni durumları

İşletmelerde çalışanların gelir durumlarına göre dağılımları Şekil 4’de verilmektedir. Şekil incelendiğinde genel olarak 2000-4000 TL arasında gelire sahip olanların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu grupta geliri olanların oranı %52 olarak belirlenmiştir. Bunu %28 oranı ile 4001-6000 TL arasında gelir elde edenler izlemiştir. En düşük oran ise %2 ile 6001 ve üzerinde gelir elde edenler oluşturmuştur. Yapılan analiz sonucunda ki kare değerinin 54.18 olduğu ve bunun 0.01’e göre önemli olduğu belirlenmiştir.

Şekil 4. Çalışanların gelir durumlarına göre dağılımı

Yapılan çalışmada ayrıca toplam olarak 26 maddeden oluşan likertli soru sorulmuştur. Sorulara verilen cevapların sonucunda yapılan analizde 9 özellik için verilen cevaplar arasındaki farklılık önemli çıkmazken, geri kalan 17 özelliğe verilen cevaplar arasında önemli farklılıklar tespit edilmiştir (Çizelge 1). En yüksek ki kare değeri 154,122 ile “Mevsimlik tarım işçisi çalıştırmanın bana bazı sıkıntılar yaşatmasından endişe duyuyorum.” Sorusuna verilen cevaplarda gözlenmiştir. Bu sorunun bu derece önemli çıkması tarımsal alandaki işletme sahiplerinin özellikle mevsimlik olarak gelenlerin karışmış oldukları asayiş olaylarından rahatsızlık duymalarından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Suriye ve Afganistan’dan gelenlerinde mevsimlik işçi olarak çalışmaya başlamaları da bu memnuniyetsizliğin oluşmasına etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü yapılan görüşmelerde ülke dışından kontrolsüz bir şekilde gelenler için iyi düşünceler bulunmamıştır.

Bu soruyu 152.254 ki kare değeri ile “Elimden gelse tarlamda mevsimlik tarım işçisi çalıştırmam.” Sorusu izlemiştir. Bu sorunun yüksek derecede önemli çıkması özellikle mevsimlik

işçilerden kaynaklı olarak sıkıntı yaşayanların çok olmasından kaynaklanmıştır. Bazı işletmelerde çalışan mevsimlik işçilerin yapmış olduğu hatalar genele yayılmakta ve bir ön yargı oluşmaya başlamaktadır. Konu ile ilgili olarak işletme sahiplerinin dikkatli olması gerektiği açıktır. Ancak daha büyük dikkati ve özeni mevsimlik işçilerin göstermesi gerektiği açıktır. Mevsimlik işçilerin büyük bir vurdumduymazlık ve bazen de aymazlık içinde olmaları işletme sahiplerini mevsimlik işçi çalıştırma konusunda tereddüte düşürmektedir. Bunun sonucu olarak da eğer işletme sahiplerinin imkânları elverişli ise mevsimlik tarım işçisi çalıştırmama yönünde karar alabilmektedirler.

Üçüncü sırada önemli çıkan husus ise 74,196 ki kare değeri ile “Mevsimlik tarım işçisi çalıştırırken gergin olurum.” Maddesinden elde edilen sonuçtur. Mevsimlik işçilerden rahatsız olma durumlarına bakıldığında birbirleri ile yakın ilişkilerin olduğu görülür. Mevsimlik işçilerden rahatsız olanların genel olarak önce verilen diğer iki sorundan da rahatsızlık duydukları tespit edilmiştir. Kaygı duyulmasının arka planında güven sorunu yatmaktadır. İşletme sahipleri mevsimlik işçilere yeterince güvenemedikleri için rahatsızlık duyduklarını belirtmektedirler. Elbette haklıdır. Çünkü işletme büyük ya da küçük olsun emek, para ve zaman harcanarak ayakta tutulmaya çalışılmaktadır. İşletme sahiplerinin yılların emeğinin birileri tarafından kolay bir şekilde hoyratça kullanılmasına hoş bakmamaları oldukça doğaldır. Bu düşüncenin kısa sürede oluşmadığı görülmektedir. Bundan kurtulmanın da kısa süre almayacağı ve belki de hiç mümkün olmayacağı söylenebilir. Elbette bunda ülkenin içinde bulunduğu sosyal, kültürel ve ekonomik yapının yönlendirici ve belirleyici olacağı söylenebilir.

Çizelge 1. Sorulara verilen cevapların ki kare değerleri ile önemlilik durumları

Sorular	Ki kare değeri	Önemlilik durumu
Tarlamda mevsimlik tarım işçisi çalıştırmak istemem.	14,036	Önemli
Tarlamda mevsimlik tarım işçilerini çalıştırmaktan memnunum.	11,036	Önemli
Tarlamda mevsimlik tarım işçisi çalıştırma düşüncesi bile beni huzursuz eder.	52,362	Önemli
Mevsimlik tarım işçisi çalıştırırken gergin olurum.	74,196	Önemli
Mevsimlik tarım işçisi çalıştırmanın cazip gelecek bir yanı olduğunu düşünmüyorum.	0,592	Önemli değil
Bazı toprak sahiplerinin güvenle nasıl mevsimlik tarım işçisi çalıştırdıklarını anlayamıyorum.	11,068	Önemli
Tarlamda mevsimlik tarım işçisi çalıştırmanın ürünlerime zarar getireceğini düşünüyorum.	21,218	Önemli
Çevremdeki toprak sahiplerine mevsimlik tarım işçisi çalıştırmalarını tavsiye etmem.	1,114	Önemli değil

Mevsimlik tarım işçisi çalıştırmanın bana bazı sıkıntılar yaşatmasından endişe duyuyorum.	154,122	Önemli
Mevsimlik tarım işçisi ile arkadaş olabilirim.	6,784	Önemli
Mevsimlik tarım işçileri ile sohbet etmekten hoşlanırım.	0,096	Önemli değil
Mevsimlik tarım işçileri yaşadığım bölgeye geldiklerinde kendimi güvende hissetmiyorum.	16,234	Önemli
Mevsimlik tarım işçilerinin yaşadığım bölgede kalıcı olarak yerleşmelerini istemem.	1,226	Önemli değil
Mevsimlik tarım işçilerine yapılacak olan yardım faaliyetlerine katılırım.	36,185	Önemli
Mevsimlik tarım işçileri ile karşılaşacağımız problemleri kolaylıkla çözebileceğimizi düşünüyorum.	49,655	Önemli
Mevsimlik tarım işçileri ile birçok sorun yaşasam da onlarla çalışmaya devam ederim.	2,084	Önemli değil
Tarlamda çalıştırmak için başka seçeneklerim olsa bile bölgemize gelen mevsimlik tarım işçilerini	1,119	Önemli değil
Mecbur kalmadıkça tarlamda mevsimlik tarım işçisi çalıştırmam.	48,667	Önemli
Mevsimlik tarım işçilerine her konuda yardım ederim.	11,524	Önemli
Mevsimlik tarım işçisinin adını duymak bile beni huzursuz eder.	18,942	Önemli
Mevsimlik tarım işçilerine mesafeli davranırım.	1,366	Önemli değil
Mevsimlik tarım işçilerinin bölgemize gelmesinin farklı kültürleri tanıma fırsatı yarattığını düşünüyorum.	14,556	Önemli
Çocuğumun mevsimlik tarım işçisinin çocuğu ile aynı okulda eğitim almasını istemem.	2,194	Önemli değil
Mevsimlik tarım işçisine karşı yapılan haksızlık karşısında onun yanında olurum.	25,448	Önemli
Elimden gelse tarlamda mevsimlik tarım işçisi çalıştırmam.	152,154	Önemli
Çiftçilik yaptığım sürece mevsimlik tarım işçisi çalıştırmayı düşünmüyorum.	1,847	Önemli değil

En düşük ki kare değeri ise 0.096 değeri ile “Mevsimlik tarım işçileri ile sohbet etmekten hoşlanırım.” sorusundan elde edilmiştir. Mevsimlik tarım işçisi çalıştırmaktan çekinilse ve çalıştırılmak istenmese bile onlar ile sohbet etmekten geri durulmamaktadır. Bunu 0,592 ki kare değeri ile “Mevsimlik tarım işçisi çalıştırmanın cazip gelecek bir yanı olduğunu düşünmüyorum.” sorusu izlemiştir. Mevsimlik işçi çalıştırmak önceleri daha cazip görülmekteydi. Ancak son zamanlarda mekanizasyonun gelişmesi ve işletme sahiplerinin bunu alabilme yeteneğine sahip olanları mekanizasyona yöneltmektedir.

SONUÇ

Tarım işletmeleri her ne kadar mekanizasyonun gelişmesi ve çeşitlenmesine göre çalışan sayısında bir miktar azalmaya sebep olsa bile halen mevsimlik tarım işçilerine büyük görevler düşmektedir. Tarım işletmesi sahiplerinin mevsimlik işçiler konusunda genel olarak mesafeli durdukları anlaşılmaktadır. Gözlenen bu mesafenin kapanmasının yakın zamanda mümkün olamayacağı anlaşılmaktadır. Daha kötüsü ise belirtilen bu mesafenin daha da açılmasının bekleneceğidir. Elbette bunda işletme sahiplerinin bakış açılarını ve düşüncelerini değiştiren mevsimlik işçilerin etkisinin çok büyük olduğu söylenebilir. Çünkü yapılan yanlışlar veya yanlış anlaşılmalarda her iki tarafı da doğrudan etkileyebilecek güçtedir. Yapılan çalışma Kırşehir ili genelini kapsamaktadır. Bu nedenle alınan sonuçlar sadece Orta Anadolu'nun küçük bir kentini kapsamaktadır. Daha geniş kapsamlı yapılacak çalışmalar konunun derinlemesine incelenmesi açısından bizlere yol gösterici olabilecektir.

KAYNAKLAR

Bingswanger, H. P. (1980). Attitudes towards risk: Experimental measurements in Rural India. *American Journal of Agricultural Economics*, 62, 395-407.

Bozoğlu M., Ceyhan V. ve Cinemre H. A. (2001). Tonya ilçesinde süt işletmelerinin ekonomik yapısı ve karşılaştıkları riskler: Risk ölçümü ve uygun risk yönetimi stratejileri, *Türkiye Ziraat Odaları Birliği*, Yayın No:228, Ankara, pp: 37.

Gasson R. (1973). Goals and Values of Farmers, *Journal of Agricultural Economics*, 24(3), 521-542.

Gillmor D. A. (1986). Behavioral studies in agriculture goals, values and enterprise choice. *Irish Journal of Agricultural Economics and Rural Sociology*. 11, 19-33.

Küçükusta, D. (2007). Konaklama işletmelerinde iş-yaşam dengesinin çalışma yaşamı kalitesi üzerindeki etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Orhan B., Kan, A. (2018). Toprak sahiplerinin mevsimlik tarım işçilerine yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 37, 94-102.

Özdemir, H.Ö., Karadavut, U., Şimşek, G., Koç, K. (2018). Tarımsal Alanda Çalışan Bireylerin Memnuniyetlerinin İstatistiksel Açıdan Değerlendirilmesi, *Ziraat Bilimlerinde Güncel Akademik Çalışmalar*, (Editör: Nurhan Keskin), Cetince, Montenegro, Ivpe Yayıncılık, pp: 521.

Robinson M. A. (1983). Including the human aspect within farm business appraisal, *Agricultural Manpower*, 7, 12-16.

Şimşek, Z. (2012). Mevsimlik Tarım İşçilerinin ve Ailelerinin İhtiyaçlarının Belirlenmesi Araştırması 2011, UNFA. Şanlıurfa: Elif Matbaa Baskı

Simsek, Z., & Kırmızıtoprak, E. (2013). Mevsimlik Tarım İşçisi Gençlerin Sağlıklı Yaşam Bilgi ve Davranışlarına Akran Eğitiminin Etkisi. *Turkish Journal of Public Health*, 11(1), 1.

Tınar, M. Y., Ulusoy, T. (2017). Çalışma koşullarının insancaleştirilmesinde çalışan memnuniyeti anketinin rolü-uygulamadan bir örnek analizi. Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi, 5(ÖS), 115-125.

Uysal, V. (1996). Din psikolojisi açısından dini tutum davranış ve şahsiyet özellikleri.İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

Yamane, T. 1967. Elementary Sampling Theory. Prentice-Inc., Englewood. Cliffs, N. J., USA.